

بررسی نقش عوامل اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی بر ارتقای فرهنگ شهروندی در شهر مشهد (مطالعه موردی: منطقه یک و سه)

امید علی خوارزمی^۱، فائزه محبوب^۲، فائزه محمودی^۳
دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه جغرافیا
(kharazmi@um.ac.ir)

چکیده

امروزه تعیین میزان نهادینه شدن فرهنگ شهروندی از ضروریات دستیابی به توسعه است. پژوهش حاضر قصد دارد نقش عوامل اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی بر ارتقای فرهنگ شهروندی، شهروندان منطقه یک و سه شهر مشهد را مورد بررسی قرار دهد. برای این منظور ضمن تکمیل ۳۸۴ پرسشنامه در منطقه یک و سه شهر مشهد که به ترتیب ۱۱۰ نفر در منطقه یک و ۲۷۴ نفر در منطقه سه بوده است، نتایج با استفاده از نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج تحلیل در دو بخش توصیفی و استنباطی ارائه گردید و از میان ۴ فرضیه طراحی شده در تحقیق ۳ فرضیه مورد تایید قرار گرفت. میزان تاثیرگذاری هر یک از عوامل، میزان حد زیاد تا خیلی زیاد را دارا می باشد و همچنین گویه های عوامل اجتماعی و زیست محیطی در منطقه یک وضع مطلوب تری را نسبت به منطقه سه نشان می دهد و عامل اقتصادی در هر دو منطقه، وضعیت نسبتا نامطلوبی را به خود اختصاص داده است. همچنین نتایج به دست آمده پژوهش حاکی از آن است که بین میزان تاثیرگذاری و وضع موجود عوامل تفاوت زیادی وجود دارد. در بین عوامل اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی، عامل اقتصادی بیشتر از سایر عوامل بر ارتقای فرهنگ شهروندی نقش دارد.

واژگان کلیدی: شهروندی، فرهنگ، توسعه پایدار، شهر مشهد، منطقه یک، منطقه سه

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد، گروه جغرافیا، ۰۹۱۵۳۱۷۷۳۰۹
۲. دانشجوی کارشناسی ارشد، جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه فردوسی مشهد
۳. کارشناس جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه فردوسی مشهد

Investigating the Role of Social, Economic and Environmental Factors in Promoting Citizenship Culture in Mahshad (Case Study : District One and Three)

Omid Ail kharazmi ¹Faezeh Mahboob²Faezeh Mahmoudi³

Ferdowsi University of Mashhad , Faculty of Literature and Humanities, Geography Department

(kharazmi@um.ac.ir)

Abstract

nowadays, determining the institutionalization level of citizenship culture is essential for achieving development. The present study intends to investigate the role of social, economic and environmental factors on the promotion of citizenship culture in district one and three in the city of Mashhad. For this purpose, in addition to completing the questionnaire, the questionnaire was completed in one and three districts in the region 1 and 3, respectively.

The results were analyzed by SPSS software. The results of the analysis were presented in two parts: descriptive and inferential and out of 4 hypotheses designed in the research 3 hypotheses were confirmed. The degree of impact of each factor is very high to very high, and also the social and environmental factors in the region One show a more favorable situation than in Region Three , and the economic situation in both regions is relatively unfavorable.

Also, the results of the study show that there is a meaningful difference between the effectiveness and status of the factors. Among economic, social and environmental factors, the economic factor is more important than other factors in citizenship culture.

Keyword: Citizenship, Culture, Sustainable Development, Mashhad City, District one, District three

1. Ferdowsi University of Mashhad , Department of Geography, 09153177309
2. M.Sc. Student in Geography and Urban Planning, Ferdowsi University of Mashhad
3. BSc in Geography and Urban Planning, Ferdowsi University of Mashhad

۱. مقدمه و بیان مسئله

در دوران معاصر شهرنشینی و شهروندی از مظاهر تمدن بشمار می‌آید و بسیاری از دولت‌ها برای تثبیت موقعیت اجتماعی و سیاسی خود شهرنشینی و شهروندی و مباحث مرتبط با آن و نیز جهت بخشیدن به موضوع‌ها مربوط به شهرنشینی و شهروندی را در اولویت قرار داده‌اند. امروزه مفهوم شهروندی با مفهوم و نگرش آن در قرن ۱۹ و ۲۰ بسیار متفاوت است. و حقوق شهروندی دارای حوزه‌های مختلفی است (جهانگیری، ۱۳۸۱: ص ۱۴). بطور کلی ابعاد اجتماعی، سیاسی، زیست‌محیطی، اقلیمی و... تاثیر بسزایی در ارتقای فرهنگ شهروندی دارد. مفهوم شهروندی در بعد اجتماعی ایده‌ای است که در اروپای غربی مطرح شده است و در قرن شانزدهم همزمان با فراگیر شدنش انتشار یافته است. مفهوم شهروندی را می‌توان در مجموع جزء مفاهیم جدیدی دانست که با زندگی برخاسته از تجدد و فرهنگ انسان اجتماعی در هم آمیخته است. امروزه یکی از کارآمدترین ساز و کارهای مدیریت شهری برای رسیدن به مناسبات اجتماعی و مطلوب هزینه‌های وارده در شهر، توجه و کارهای ریزی برای ارتقای فرهنگ شهرنشینی در بین شهروندان است. تاکید بر مفهوم فرهنگ شهروندی به این دلیل است که زندگی در محیط‌های شهری و هر محیط انسانی، مستلزم پذیرش و نهادینه کردن انواعی از هنجارهای اجتماعی، قانونی و حقوقی است (هاشمیان فرو گنجی، ۱۳۸۸). فرانونین گریان بازشناسی سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی را در شناسایی جایگاه مفهوم فرهنگ و شهروند و به تبع آن فرهنگ شهروندی لازم می‌دانند. از این رو مطالعات شهروندی روند تازه‌ای می‌گیرد و با بازیابی مفهوم فرهنگ و اهمیت آن در زندگی جمعی شهروندی، شکل و روح جدیدی در مطالعات شهروندی دمیده می‌شود (ایزین و ترنر، ۲۰۰۲). تعریف یونسکو از فرهنگ شهروندی عبارت است از: سبک کلی تعاملات انسانی که از ارزش‌ها و هنجارها که از فرهنگ سرچشمه می‌گیرند. سازهای انسان ساخت و جمعی که الزاماتی را در قالب ارزش‌ها و هنجارها به زندگی انسان وارد ساخته است. ارزش‌ها و هنجارهایی که بیانگر شیوه زندگی و شکل دهنده تعاملات انسانی در بافت نوین زندگی جمعی و روی هم رفته قابلیت‌های اکتسابی است (یونسکو ۲۰۱۰: ۲۵). فرهنگ شهروندی را باید به عنوان واقعیت اجتماعی در نظر بگیریم تا بهتر بتوانیم شهروندان را به این واقعیت نزدیک کنیم. فرهنگ در این زمینه دارای مؤلفه‌های مشخصی است. برای مثال هر شهروندی باید بتواند از هویت‌های متعددی برخوردار باشد و برای هر یک از این هویت‌ها امکان آزادی بیان بیابد، البته تا جایی که هویت‌های دیگر و حقوق دیگران را به خطر نیندازد. هر شهروندی باید توانایی و آزادی تعیین و انتخاب شیوه زیست، زیستگاه و سبک زندگی خود را داشته باشند بنابراین زندگی کردن در شهر شرایطی را فراهم می‌کند که افراد بتوانند به بهترین وجه به نیازهای کوتاه و بلند مدت خود پاسخ دهند (وحید شالی امینی ۲۰۱۳۹۰: ۲). تحقیق حاضر در صدد شناسایی و بررسی عوامل موثر بر ارتقای فرهنگ شهروندی است. از این منظر ضمن مروری بر فضای مفهومی موضوع از تئوری شهروندی مارشال، ترنر و هابرماس برای تبیین موضوع بهره گرفته شده است. با توجه به روند افزایش جمعیت و گسترش شهرنشینی و تقدم شهرنشینی و شهرسازی، ایجاد بستری مناسب برای رشد و توسعه فرهنگ شهرنشینی توسط مدیران شهری یا همکاری و مشارکت مردم لازم و ضروری می‌نماید. هر شهری در کنار ساخت فضاها و کالبد شهر نیازمند برقراری روابط معقول بین محیط طبیعی و فیزیکی با وضع اجتماعی و فرهنگی است لذا در این راستا مدیریت فرهنگی در شهر اهمیت پیدا می‌کند (شماعی و ابراری ۲۰۱۳۹۲: ۲).

۲. پیشینه پژوهش

جدول ۱- پیشینه پژوهش

ردیف	نام محقق	عنوان تحقیق	شرح
۱	شیانی و محمدی (۱۳۹۴)	مطالعه فرهنگ شهروندی در مدیریت شهری تهران	به بررسی ایجاد، گسترش فرهنگ شهروندی و دخالت مستقیم مردم در تدوین سیاست‌ها، اولویت‌ها و اهداف پرداخته اند و نتیجه آن مبتنی بر آن بوده که اگر مردم به کمک دولت‌ها و حکومت‌ها نیامده و در حیات مدنی جامعه دخالت نکنند، خطر تمرکزآموز، دور شدن از دموکراسی، کاهش کارایی، افزایش هزینه‌ها، یکسان‌سازی امور و کاهش خلاقیت و طراوت در زندگی، بوجود خواهد آمد.
۲	مهدوی و عاشوری در سال (۱۳۹۳)	بررسی عوامل اجتماعی و اقتصادی موثر بر ارتقاء فرهنگ شهروندی (مورد مطالعه: شهر بوشهر)	به این نتیجه رسیدند که آگاهی از حقوق شهروندی با ضریب رگرسیونی ۳۴ درصد بیشترین تاثیر را بر فرهنگ شهروندی داشته است. سپس قانون‌مداری و نظم‌پذیری به میزان ۱۷ درصد در کنار سایر متغیرهای اجتماعی، بر فرهنگ شهروندی تأثیر دارد. علاوه بر دو عامل فوق استفاده از رسانه‌ها ۱۲ درصد و منافع فردی و جمعی به میزان ۹ درصد بر فرهنگ شهروندی تأثیر گذار بوده است.
۳	وانگ و ونگ (۲۰۱۱)	رفتار شهروندی سازمانی از دیدگاه فرهنگی: مطالعه تجربی در هتل‌های تایوان	آن‌ها در این تحقیق کوشیده‌اند به این پرسش پاسخ دهند که آیا ارزش‌های چینی تأثیری مستقیم بر رفتار سازمانی شهروندی دارد و آیا آن را تأیید می‌کند. نتایج تحقیق مدل مفهومی تحقیق را تأیید کرد و ارتباط بین ارزش‌های چینی و رفتار شهروندی سازمانی را نشان می‌دهد.
۴	سایگوک (۲۰۱۲)	بررسی شهروندی و آموزش شهروندی در بین جوانان کشور زیمبابوه	یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد در حالی که دانش آموزان راجع به مساله شهروندی آگاهی دارند باین حال در مورد شرکت در فعالیت‌های سیاسی مردد هستند.
۵	دایردورف و همکاران (۲۰۱۲)	پژوهشی با عنوان انتظارات نقش همچون پیشینه شهروندی و تأثیرات تعدیل‌کننده زمینه و متن کاری	نتایج این پژوهش بیانگر آن است که چهارچوب نظریه نقش تأیید می‌شود که ما آن را بدین گونه توسعه می‌دهیم که جنبه‌های اجتماعی و کاری ارتباط بین انتظارات نقش کارمندان را برای شهروندی و پیش‌نیازهای نقش اجتماعی تعدیل می‌کند. به طور کلی در طول زمان فهم کارمندان از نقش کاری در عنصر شهروندی آن‌ها موثر است
۶	جیسکا فرناندز (۲۰۱۵)	مطالعه فرهنگ شهروندی جوانان در آمریکای لاتین	جیسکا به این نتیجه رسید که فرایند رعایت فرهنگ شهروندی پیوستاری از عضویت مبتنی بر هویت تناقض‌آی حقوق و انجام مسئولیت‌ها را شامل می‌شود.
۷	چانگ ژاگ (۲۰۱۶)	پیامدهای فرهنگ شهروندی برای آموزش شهروندی	ژانگ بر آنست که رسانه‌ها می‌توانند اثر قابل ملاحظه‌ای بر افزایش دانش مدنی و مشارکت مدنی افراد داشته باشند و از این میان، اثر تلویزیون، شبکه‌های اجتماعی و فیلم‌ها بیش از سایر موارد بوده است.

۳. فرضیات پژوهش

۱. بنظرمی رسد عوامل فرهنگ شهروندی در مناطق ۱ و ۳ در وضع مطلوبی ارزیابی نمی گردد (وضع موجود).
۲. به نظرمی رسد عامل اجتماعی بیشترین تاثیر را در ارتقای فرهنگ شهروندی دارد.
۳. به نظرمی رسد که بین مناطق یک و سه شهرداری شهر مشهد به لحاظ عوامل فرهنگ شهروندی تفاوت وجود دارد.
۴. بنظرمی رسد در مناطق مورد مطالعه بین وضع موجود عوامل و میزان تاثیر آن ها شکاف معناداری وجود دارد.

۴. هدف پژوهش

هدف اصلی تحقیق در حقیقت شناخت عوامل موثر بر ارتقای فرهنگ شهروندی در شهر مشهد و ارائه راهکارها و خط مشی های عملی بوده تا مسئولان و تصمیم گیرندگان با تکیه بر نتایج به دست آمده، بتوانند دریابند به منظور ارتقای فرهنگ شهروندی چه نوع اهرم هایی باید مورد استفاده قرار گیرد و از کدام شیوه ها باید پرهیز شود.

۵. روش شناسی پژوهش

باتوجه به هدف تحقیق در این مطالعه از روش توصیفی-تحلیلی استفاده شده است. به منظور گردآوری اطلاعات ابتدا با استفاده از منابع و مطالعات اسنادی، و بهره گیری از اینترنت، اقدام به جمع آوری شاخص ها و اطلاعات مربوطه گردید. در ادامه با ورود داده ها به نرم افزار spss و بهره گیری از آزمون تی تک نمونه، تی دو نمونه مستقل، فریدمن تست و نمودار راداری، مناطق مورد توجه در شهر مشهد شناسایی گردید و نتایج آن مورد تحلیل قرار گرفت.

۶. جامعه آماری و روش نمونه گیری

جامعه و نمونه آماری این پژوهش، افراد ساکن در مناطق یک و سه شهر مشهد است که براساس سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۹۵ تعداد آن ها بالغ بر ۱۶۷۰۱۳ نفر در منطقه یک و ۴۱۷۹۵ نفر در منطقه سه می باشد. در این پژوهش به منظور تعیین تعداد مناسب افراد نمونه، که معرف جامعه آماری باشد، از فرمول کوکران استفاده شده است. نکته قابل ذکر اینکه براساس محاسبات صورت گرفته براساس فرمول کوکران و میزان جامعه آماری، حجم نمونه نهایی برابر با ۳۸۳ نفر تعیین گردید. مقادیر آلفای کرونباخ برای هریک از متغیرهای اصلی پژوهش به شرح ذیل می باشد: در میزان تاثیرگذاری توسعه اجتماعی (۰/۸۱) توسعه اقتصادی (۰/۸۲) توسعه زیست محیطی (۰/۸۴) و در وضع موجود توسعه اجتماعی (۰/۸۱) توسعه اقتصادی (۰/۸۳) توسعه زیست محیطی (۰/۷۶)

۷. چهارچوب نظری پژوهش

۱-۷. تعریف مفاهیم

فرهنگ

در واقع، فرهنگ عبارت است از مجموعه ایی از سنت ها، قوانین، مقررات، آداب، رسوم، ارزش ها و باورهای که احساسات، افکار و رفتار گروهی از مردم را شکل می دهد. فرهنگ راه و روش زندگی است که افراد یک جامعه همه باهم آن را فراگرفته اند و در پیروی از آن سهیم و شریک هستند. این راه و روش که از جمع و ارتباط ابزار، فنون نهادهای اجتماعی، نگرش ها، باورها، انگیزها و ارزش های مورد قبول مردم حاصل می گردد، نظام فرهنگی جامعه است (ستوده، ۱۳۸۳، ص ۱۸۵). به عبارت دیگری می توان گفت: فرهنگ اکتسابی، فراگرفتنی، قابل انتقال، اجتماعی، پاسخگویی نیازهای اساسی و تاحدودی ثابت و پایدار و به نوعی تعیین کننده معیارها و ارزش ها است. همان گونه که هر سکویتس می گوید: فرهنگ آموختنی، قابل اشاعه و پویاست. توسعه فرهنگی، به عنوان بخش مهمی از فرایند توسعه، در نظریه های مربوط به توسعه از اهمیت ویژه ایی برخوردار است (تومه، ۱۳۷۵، ص ۱۶۹).

شهروند

در سال ۱۳۸۳ اولین فرهنگ فارسی که کلمه شهروند را در خود جای داده است فرهنگ فارسی امروز است در این فرهنگ شهروند چنین تعریف شده است: کسی که اهل یک شهر یا کشور باشد و از حقوق متعلق به آن برخوردار باشد (اسماعیلی ۱۳۸۰: ۱۰۶). شهروند عضویک اجتماع سیاسی که دارای حقوق و وظایفی در ارتباط با عضویت است، می باشد (فبینی و احمدی، ۱۳۸۶: ۱۶۱). شهروند بودن در یک نگاه به این معنا می باشد که شما به یک کشور خاص تعلق داشته و برای زندگی کردن در آن از حقوقی برخوردار می باشید. بر این اساس، یک کشور باید از شهروندانش حتی هنگامی که آن ها را از مرزهای کشورش خارج می شوند، حمایت نماید. از نظر "بویو" شهروند بودن در قدم اول به معنای اقدامی است که فرد در جهت قدرت بخشی به خود در برابر محیطی که در آن زاده شده است، انجام می دهد (بویو، ۱۹۹۰: ۳-۵۲). با این که شهروندی اعتبار فرد را در جامعه مشخص میکند، اما هم زمان بر بسترهای اجتماعی که فرد در آن ها رفتار میکند، نیز تأکید دارد. به بیان دیگر، شهروندی پیوند میان فرد و جامعه را در قالب حقوق، تعهدات و مسئولیت ها منعکس می سازد. و چارچوبی برای تعامل افراد، گروه ها و نهادها ارائه می کند (باقری و سپهرند، ۱۳۹۲: ۱۷۹-۱۷۸). کارکرد اصلی شهروندی، اداره جامعه مبتنی بر رعایت حقوق دیگران و تعهد به انجام وظایف به منظور حفظ نهادهایی است که این حقوق را برقرار و پایدار نگه می دارند (فالكس، ۱۳۸۱: ۱۶۷).

فرهنگ شهروندی

با نگاهی به جهان معاصر و تعاملات اجتماعی پیچیده بین انسان ها، ضرورت پرداختن به مقوله فرهنگ شهروندی را بیش از پیش بازساخته است. امروزه، وجود افرادی با ویژگی هایی چون مسئولیت پذیری، انتقاد گری، وطن دوستی و خلاصه در یک کلام شهروندی مسول، از مولفه های حیاتی و با اهمیت

می باشد. اهمیت این عوامل تا آنجاست که بسیاری از استراتژیست های جامعه، فقدان چنین عواملی را مهمترین دلیل اجرایی نشدن برنامه ها و طرح هایی می دانند که با کارشناسی ها و دقت نظرهای بسیاری تدوین شده است (فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۸: ۳). تعریف یونسکو از فرهنگ شهروندی عبارت است از: سبک کلی تعاملات انسانی که از ارزش ها و هنجارها که از فرهنگ سرچشمه می گیرند. سازه های انسان ساخت و جمعی که الزاماتی را در قالب ارزش ها و هنجارها به زندگی انسان وارد ساخته است. ارزش ها و هنجارهایی که بیانگر شیوه زندگی و شکل دهنده تعاملات انسانی در بافت نوین زندگی جمعی و روی هم رفته قابلیت های اکتسابی است (یونسکو ۲۰۱۰: ۲۰۱۰).

توسعه پایدار

توسعه پایدار به معنی تلفیق اهداف اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی برای حداکثر سازی رفاه انسان فعلی بدون آسیب به توانایی های نسل های آتی برای برآوردن نیازهایشان می باشد (نقدی و صادقی، ۲۰۰۰: ۱۹۹۲). کمیسیون جهانی محیط زیست که برای اولین بار این اصطلاح را ارائه داد توسعه ای که نیازهای زمان حال را برآورده سازد، بدون آنکه نیازهای آیندگان را به خطر اندازد. در این تعریف به دو مفهوم «نیازها» به ویژه نیازهای اساسی جهان فقیر به کدام اولویت باید اختصاص داده شود و واژه «محدودیت» که توسط وضعیت اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی تحمیل می شود. و این امر به نوبه خود حاکی از آن است که اهداف توسعه پایدار باید در هر کشوری به طور عملیاتی و خاص آن کشور تعریف می شود (اکبری و حریری، ۲۰۰۶).

توسعه پایدار شهری

برنامه ریزی براساس دیدگاه های پویا و جامع نگر، بر شناخت روندها، امکانات، مشکلات و نیازهای واقعی و اساسی شهر مبتنی است. بنابراین، نه تسلیم وضع موجود می شود و نه به دنبال اهداف بلند پروازانه و غیر عملی می رود. در واقع روند تحول و رشد طبیعی و درون جوش، هدایت شهر را به سوی تعادل تسهیل می کند (صرافی، ۱۳۷۵: ۳۸-۴۴). پایداری شهری مفهومی است که در پی طرح توسعه پایدار به عنوان پارادایم جدیدی در جهان مطرح گردید. ریشه های نگرش توسعه پایدار به نارضایتی از نتایج توسعه و رشد اجتماعی-اقتصادی در شهرها از نظر اکولوژی (بوم شناسی) بر می گردد. از اوایل دهه ۷۰ میلادی، جنبش های گسترده ای با حساسیت های زیست محیطی بر ضد توسعه متداول شهرها در کشور های شمال به راه افتاد (سیتز، ۱۹۹۵). توسعه پایدار یک مفهوم قابل بحث با دامنه ی گسترده ایی از معانی است. در یک سطح انتزاعی و ذهنی، پایداری با حفاظت و یا بهبود سیستم های یکپارچه طبیعی که در کل زندگی بر روی سیاره ی مان را شامل می شود، ارتباط دارد. نقطه مرکزی این سیستم ها و پایداری شان جمعیت انسانی است، به دلیل اینکه سلطه انسان ها و فعالیت های شان است که به طور قابل ملاحظه ایی محیط جهانی را متاثر کرده است. ظرفیت زمین برای حمایت انسان ها به وسیله محدودیت های طبیعی و به وسیله انتخاب انسان در ارتباط با اقتصاد، محیط و فرهنگ (شامل ارزش ها، سیاست ها و جمعیت مشخص می شود بنابراین ظرفیت قابل تحمل انسانی زمین متغیر، پویا و نامطمئن است (کوهن، ۱۹۹۵).

۸. محدوده مورد مطالعه

شهر مشهد

شهر مشهد مرکز مجموعه شهری مشهد و یک کلانشهر در سطح ملی و فراملی است که دارای جمعیت تقریبی ۳۰۵۷۶۷۹ است. از آنجا که یکی از دو نقش اصلی این شهر، زیارت و گردشگری است و بخش اعظمی از فعالیت های اجتماعی و اقتصادی شهر تحت تأثیر همین فعالیت است، بیش از هر جای دیگری نیاز به تدارک و تجهیز فضاهای عمومی و شهری دارد تا بتواند ارزش های نهفته در محیط را برای شهروندان و گردشگران بارز نماید. شهر مشهد، در سده اخیر از رشد جمعیتی بالایی برخوردار بوده است. بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ خورشیدی، جمعیت شهر مشهد در این سال بالغ بر ۳,۰۵۷,۶۷۹ نفر بوده است (مهندسین مشاور فرهاد، ۱۳۹۰: ۲۱-۳۲). در حال حاضر شهر مشهد دارای ۱۳ منطقه و ۴۲ ناحیه شهرداری می باشد که خدمات رسانی به ساکنین بر این اساس صورت می پذیرد. جمعیت شهر مشهد به تفکیک مناطق (طبق سرشماری سال ۱۳۹۵) به ترتیب مناطق ۳، ۲، ۹ و بیشترین تعداد جمعیت و مناطق ۱۲، ۸ و به ترتیب کمترین جمعیت را دارا می باشند. البته تعداد جمعیت علاوه بر وسعت مناطق در میزان و گستردگی خدمات رسانی به آنها مؤثر می باشد (شهرداری مشهد، ۱۳۹۵). شهرداری منطقه ۱ در سال ۱۳۶۳ تاسیس شده و در ابتدا مناطق ۹، ۱۰ و ۱۱ را هم شامل بوده است. شهرداری منطقه ۱ با وسعتی معادل ۱۶۱۱ هکتار ۵/۲ درصد کل شهر را به خود اختصاص داده است. جمعیت ساکن در آن بالغ بر ۱۶۷,۰۱۳ نفر می باشد. منطقه ۳ شهرداری در سال ۱۳۶۲ با ۵ ناحیه که شامل کل محموله مناطق ۴ و ۵ و قسمتی از منطقه ۶ کنونی می باشد تشکیل گردیده. از سال ۱۳۷۱ ب تدریج منطقه ۶ و سپس منطقه ۴ و ۵ از این منطقه تفکیک و اداره خدمات شهری با ۴ ناحیه به کار خود ادامه داد. حدود ۴۱۷,۹۵۰ هزار نفر جمعیت را در خود جای داده است و تراکم جمعیتی آن ۱۲۴ نفر در هکتار است (شهرداری منطقه ۳، ۱۳۹۵).

۹. یافته های تحقیق

الف- ارزیابی مولفه های توسعه اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی مناطق یک و سه شهر مشهد در این بخش رابطه هریک از گویه های توسعه اجتماعی، توسعه اقتصادی و توسعه زیست محیطی با میزان ارتقای فرهنگ شهروندی (میزان تاثیر گذاری و وضع موجود) ارائه شده است. در این بخش فرهنگ شهروندی به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شده است.

جدول ۲- نتایج حاصل از آزمون تی تست منطقه یک و سه

One-Sample Test														
تشریح وضع موجود	Test Value = 0							Test Value = 0						میزان تاثیر
	t	Df	Sig.(2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference		95% Confidence Interval of the Difference		Mean Difference	Sig (2-tailed)	df	t		
					Lower	Upper	Upper	Lower						
آموزش اجتماعی	۵۸,۷۳۷	۳۷۷	۰۰۰	۲,۸۲۲۷۵	۲,۷۲۸۳	۲,۹۱۷۲	۴,۰۳۴۰	۳,۸۳۰۹	۳,۹۳۲۴۷	۰۰۰	۳۸۴	۷۶,۱۵۲	آموزش اجتماعی	
مشارکت اجتماعی	۵۵,۹۲۷	۳۷۴	۰۰۰	۲,۸۷۲۰۰	۲,۷۷۱۰	۲,۹۷۳۰	۴,۰۴۷۸	۳,۸۵۸۰	۳,۹۵۲۸۸	۰۰۰	۳۸۱	۸۱,۸۸۶	مشارکت اجتماعی	
مسئولیت پذیری	۵۷,۰۹۴	۳۷۶	۰۰۰	۲,۸۵۹۴۲	۲,۷۶۰۹	۲,۹۵۷۹	۴,۰۳۷۳	۴,۱۱۴۹	۴,۲۱۱۰۸	۰۰۰	۳۷۸	۸۶,۰۴۸	مسئولیت پذیری	
امنیت اجتماعی	۵۲,۱۸۵	۳۷۸	۰۰۰	۲,۹۴۷۲۳	۲,۸۳۶۲	۳,۰۵۸۳	۴,۳۹۴۴	۴,۲۰۱۹	۴,۲۹۸۱۵	۰۰۰	۳۷۸	۸۷,۸۰۲	امنیت اجتماعی	
اعتماد اجتماعی	۵۳,۳۴۵	۳۷۶	۰۰۰	۲,۶۵۵۱۷	۲,۵۵۷۳	۲,۷۵۳۰	۴,۱۸۰۵	۳,۹۸۲۷	۴,۰۸۱۵۸	۰۰۰	۳۷۹	۸۱,۱۳۵	اعتماد اجتماعی	
میزان استفاده از رسانه	۴۸,۵۳۵	۳۷۹	۰۰۰	۲,۹۵۰۰۰	۲,۸۳۰۵	۳,۰۶۹۵	۴,۱۶۰۷	۳,۹۵۰۸	۴,۰۵۵۷۰	۰۰۰	۳۷۶	۷۵,۹۸۶	میزان استفاده از رسانه	
رعایت قوانین در جامعه	۵۱,۰۷۴	۳۷۹	۰۰۰	۲,۶۸۹۴۷	۲,۵۸۵۹	۲,۷۹۳۰	۴,۲۸۵۴	۴,۰۸۱۱	۴,۱۸۳۲۵	۰۰۰	۳۸۱	۸۰,۴۸۵	رعایت قوانین در جامعه	
تبعیض زدایی	۴۵,۰۸۸	۳۸۲	۰۰۰	۲,۶۰۳۱۳	۲,۴۸۹۶	۲,۷۱۶۷	۴,۱۱۸۶	۳,۹۰۲۴	۴,۰۱۰۵۰	۰۰۰	۳۸۰	۷۲,۹۱۸	تبعیض زدایی	
شهروند محوری	۵۱,۴۰۲	۳۷۳	۰۰۰	۲,۸۶۸۹۸	۲,۷۵۹۲	۲,۹۷۸۷	۳,۹۴۹۰	۳,۷۳۹۷	۳,۸۴۴۳۳	۰۰۰	۳۷۸	۷۲,۲۳۱	شهروند محوری	
هویت اجتماعی	۵۲,۷۶۷	۳۸۰	۰۰۰	۲,۸۹۵۰۱	۲,۷۸۷۱	۳,۰۰۲۹	۳,۹۹۴۰	۳,۷۹۱۳	۳,۸۹۲۶۷	۰۰۰	۳۸۱	۷۵,۵۲۹	هویت اجتماعی	
بعد توسعه اجتماعی	۸۰,۴۳۶	۳۴۵	۰۰۰	۲,۸۱۲۷۲	۲,۷۴۳۹	۲,۸۸۱۵	۴,۱۰۸۰	۳,۹۷۸۴	۴,۰۴۳۱۸	۰۰۰	۳۵۱	۱۲۲,۶۷۸	بعد توسعه اجتماعی	
اشتغال	۴۸,۴۴۹	۳۸۰	۰۰۰	۲,۵۵۹۰۶	۲,۴۵۵۲	۲,۶۶۲۹	۴,۴۳۶۷	۴,۲۴۵۷	۴,۳۴۱۲۱	۰۰۰	۳۸۰	۸۹,۳۶۷	اشتغال	
امنیت اقتصادی	۴۱,۸۶۳	۳۸۳	۰۰۰	۲,۵۴۴۲۷	۲,۴۲۴۸	۲,۶۶۳۸	۴,۴۰۲۹	۴,۲۰۸۱	۴,۳۰۵۴۸	۰۰۰	۳۸۲	۸۶,۸۸۶	امنیت اقتصادی	
مسکن	۴۲,۷۴۲	۳۷۵	۰۰۰	۲,۶۰۱۰۶	۲,۴۸۱۴	۲,۷۲۰۷	۴,۱۴۸۸	۳,۹۵۰۵	۴,۰۴۹۶۱	۰۰۰	۳۸۲	۸۰,۳۰۴	مسکن	
فقر	۴۲,۱۶۶	۳۷۹	۰۰۰	۲,۴۶۰۵۳	۲,۳۴۵۸	۲,۵۷۵۳	۴,۱۷۳۲	۳,۹۳۷۹	۴,۰۵۵۵۶	۰۰۰	۳۷۷	۶۷,۸۰۴	فقر	
درآمد ماهیانه	۴۵,۴۹۲	۳۸۰	۰۰۰	۲,۷۵۰۶۶	۲,۶۳۱۸	۲,۸۶۹۵	۴,۱۶۸۰	۳,۹۶۲۵	۴,۰۶۵۲۷	۰۰۰	۳۸۲	۷۷,۸۱۰	درآمد ماهیانه	

بعد توسعه اقتصادی	۵۵,۵۱۴	۳۶۷	۰۰۰	۲,۵۷۰۶۵	۲,۴۷۹۶	۲,۶۶۱۷	۴,۲۴۳۱	۴,۰۸۲۹	۴,۱۶۳۰۰	۰۰۰	۳۷۲	۱۰۲,۱۶۰	بعد توسعه اقتصادی
باز یافت زیاله	۵۷,۱۰۹	۳۸۳	۰۰۰	۳,۰۷۰۳۱	۲,۹۶۴۶	۳,۱۷۶۰	۳,۹۷۵۴	۳,۷۵۸۳	۳,۸۶۶۸۴	۰۰۰	۳۸۲	۷۰,۰۱۹	باز یافت زیاله
رفتارهای زیست محیطی	۵۶,۲۲۴	۳۷۸	۰۰۰	۲,۹۸۱۵۳	۲,۸۷۷۳	۳,۰۸۵۸	۳,۸۴۰۰	۳,۶۳۲۳	۳,۷۳۶۱۵	۰۰۰	۳۷۸	۷۰,۷۴۱	رفتارهای زیست محیطی
آگاهی های زیست محیطی	۵۵,۶۴۱	۳۸۲	۰۰۰	۲,۸۷۷۲۸	۲,۷۷۵۶	۲,۹۷۹۰	۳,۸۷۳۶	۳,۶۶۶۱	۳,۷۶۹۸۴	۰۰۰	۳۷۷	۷۱,۴۲۶	آگاهی های زیست محیطی
توسعه فضای سبز	۵۹,۴۵۶	۳۸۰	۰۰۰	۳,۱۳۶۴۸	۳,۰۳۲۸	۳,۲۴۰۲	۴,۰۰۵۱	۳,۸۰۱۷	۳,۹۰۳۳۹	۰۰۰	۳۸۲	۷۵,۴۶۶	توسعه فضای سبز
وسيله حمل و نقل عمومی	۵۷,۶۳۳	۳۸۳	۰۰۰	۳,۲۰۰۵۲	۳,۰۹۱۳	۳,۳۰۹۷	۴,۰۸۹۸	۳,۸۹۴۵	۳,۹۹۲۱۷	۰۰۰	۳۸۲	۸۰,۳۷۱	وسيله حمل و نقل عمومی
سلامت محیطی شهروندی	۵۵,۵۰۶	۳۸۳	۰۰۰	۳,۰۴۶۸۸	۲,۹۳۸۹	۳,۱۵۴۸	۴,۰۹۹۹	۳,۹۰۰۱	۴,۰۰۰۰۰	۰۰۰	۳۸۲	۷۸,۶۹۵	سلامت محیطی شهروندی
بعد توسعه زیست محیطی	۸۲,۵۹۹	۳۷۴	۰۰۰	۳,۰۵۵۵۶	۲,۹۸۲۸	۳,۱۲۸۳	۳,۹۵۰۹	۳,۷۹۴۸	۳,۸۷۲۸۷	۰۰۰	۳۷۰	۹۷,۶۰۰	بعد توسعه زیست محیطی

در رابطه با تاثیر گویه های بعد توسعه اجتماعی بر ارتقای فرهنگ شهروندی بررسی های صورت گرفته با توجه به پاسخ، پاسخ گویان در مناطق یک و سه شهر مشهد حاکی از آن است که میزان تاثیر گذاری هریک از گویه ها به جز چهار گویه شهروند محوری، هویت اجتماعی، آموزش اجتماعی و هویت اجتماعی حد خیلی زیاد می باشد و همانطور که نتایج آزمون تی تک نمونه نشان می دهد وضع موجود تمامی شاخص ها شرایط متوسط و نسبتا مطلوبی را طی می کنند، به جز سه شاخص اعتماد اجتماعی، رعایت قوانین در جامعه و تبعیض زدایی که وضعیت روبه پایین و نسبتا نامطلوبی را دارا هستند. می توان نتیجه گرفت که بعد توسعه اجتماعی در میزان تاثیر گذاری میزان حد زیاد تا خیلی زیاد و نیز در وضع موجود شرایط نامطلوب و بسیار نامطلوبی را با توجه به جدول فوق برخوردار است. بعد توسعه اقتصادی میزان حد تاثیر گذاری تمامی گویه ها خیلی زیاد می باشد و همچنین نتایج آزمون تی تک نمونه حاکی از آن است که وضع موجود تمامی شاخص ها شرایط نامطلوبی را طی می کنند، بعد توسعه اقتصادی در میزان تاثیر گذاری حد خیلی زیاد را به خود اختصاص داده است و نیز در وضع موجود حد متوسط و روبه پایین را با توجه به جدول فوق برخوردار است. در رابطه با تاثیر گویه های بعد توسعه زیست محیطی بر ارتقای فرهنگ شهروندی بررسی های صورت گرفته حاکی از آن است که میزان تاثیر گذاری هریک از گویه ها حد نسبتا زیاد می باشد به جز گویه سلامت محیطی که میزان حد تاثیر گذاری بالاتری را به خود اختصاص داده است. نتایج آزمون تی تک نمونه نشان می دهد وضع موجود تمامی شاخص ها شرایط متوسط و نسبتا مطلوبی را طی می کنند، به جز دو شاخص آگاهی های زیست محیطی و رفتارهای زیست محیطی که وضعیت روبه پایین و نسبتا نامطلوبی

را دارا هستند. می‌توان نتیجه گرفت که بعد توسعه زیست محیطی در میزان تاثیر گذاری بر ارتقای فرهنگ شهروندی نسبتاً زیاد و نیز در وضع موجود حد متوسط و روبه پایینی را با توجه به جدول فوق برخوردار است.

جدول ۳- نتایج حاصل از آزمون تی تست منطقه یک

One-Sample Test													
تشریح وضع موجود	Test Value = 0						Test Value = 0						میزان تاثیر
	t	Df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference		95% Confidence Interval of the Difference		Mean Difference	Sig. (2-tailed)	df	t	
					Lower	Upper	Upper	Lower					
آموزش اجتماعی	۳۰,۹۲۷	۱۰۸	۰۰۰	۲,۹۲۶۶۱	۲,۷۳۹۰	۳,۱۱۴۲	۴,۱۳۵۲	۳,۷۹۲۱	۳,۹۶۳۶۴	۰۰۰	۱۰۹	۴۵,۷۸۶	آموزش اجتماعی
مشارکت اجتماعی	۳۱,۶۴۲	۱۰۵	۰۰۰	۲,۸۸۶۷۹	۲,۷۰۵۹	۳,۰۶۷۷	۴,۰۹۱۱	۳,۷۲۷۱	۳,۹۰۹۰۹	۰۰۰	۱۰۹	۴۲,۵۷۳	مشارکت اجتماعی
مسئولیت پذیری	۲۸,۳۵۷	۱۰۷	۰۰۰	۲,۹۱۶۶۷	۲,۷۱۲۸	۳,۱۲۰۶	۴,۲۲۹۳	۳,۸۰۸۱	۴,۰۱۸۶۹	۰۰۰	۱۰۶	۳۷,۸۳۴	مسئولیت پذیری
امنیت اجتماعی	۳۰,۱۴۸	۱۰۸	۰۰۰	۳,۳۳۹۴۵	۳,۱۱۹۹	۳,۵۵۹۰	۴,۳۶۰۳	۳,۹۸۸۳	۴,۱۷۴۳۱	۰۰۰	۱۰۸	۴۴,۴۷۸	امنیت اجتماعی
اعتماد اجتماعی	۲۷,۱۲۲	۱۰۷	۰۰۰	۲,۷۳۱۴۸	۲,۵۳۱۸	۲,۹۳۱۱	۴,۰۴۴۹	۳,۶۴۰۳	۳,۸۴۲۵۹	۰۰۰	۱۰۷	۳۷,۶۵۸	اعتماد اجتماعی
میزان استفاده از رسانه	۳۷,۵۱۳	۱۰۹	۰۰۰	۳,۵۱۸۱۸	۳,۳۳۲۳	۳,۷۰۴۱	۳,۹۸۶۶	۳,۵۳۶۴	۳,۷۶۱۴۷	۰۰۰	۱۰۸	۳۳,۱۲۴	میزان استفاده از رسانه
رعایت قوانین در جامعه	۲۵,۹۸۶	۱۰۹	۰۰۰	۲,۸۸۱۸۲	۲,۶۶۲۰	۳,۱۰۱۶	۴,۲۹۱۵	۳,۹۰۸۵	۴,۱۰۰۰۰	۰۰۰	۱۰۹	۴۲,۴۴۰	رعایت قوانین در جامعه
تبعیض زدایی	۲۵,۱۳۴	۱۰۸	۰۰۰	۲,۷۳۳۹۴	۲,۵۱۸۳	۲,۹۴۹۶	۴,۰۰۹۳	۳,۵۸۷۰	۳,۷۹۸۱۷	۰۰۰	۱۰۸	۳۵,۶۵۸	تبعیض زدایی
شهروند محوری	۲۹,۰۳۶	۱۰۷	۰۰۰	۳,۱۰۱۸۵	۲,۸۹۰۱	۳,۳۱۳۶	۴,۱۱۷۵	۳,۶۹۳۸	۳,۹۰۵۶۶	۰۰۰	۱۰۵	۳۶,۵۵۵	شهروند محوری
هویت اجتماعی	۳۵,۱۸۲	۱۰۸	۰۰۰	۳,۲۴۷۷۱	۳,۰۶۴۷	۳,۴۳۰۷	۴,۱۵۱۸	۳,۷۵۷۳	۳,۹۵۴۵۵	۰۰۰	۱۰۹	۳۹,۷۳۳	هویت اجتماعی
اشتغال	۲۵,۶۸۹	۱۰۷	۰۰۰	۲,۹۵۳۷۰	۲,۷۲۵۸	۳,۱۸۱۶	۴,۳۱۸۹	۳,۹۱۹۶	۴,۱۱۹۲۷	۰۰۰	۱۰۸	۴۰,۸۹۳	اشتغال
امنیت اقتصادی	۲۲,۰۸۵	۱۰۹	۰۰۰	۲,۵۴۵۴۵	۲,۳۱۷۰	۲,۷۷۳۹	۴,۳۵۱۵	۳,۹۵۷۶	۴,۱۵۴۵۵	۰۰۰	۱۰۹	۴۱,۸۱۳	امنیت اقتصادی
مسکن	۲۱,۶۰۵	۱۰۵	۰۰۰	۲,۵۲۸۳۰	۲,۲۹۶۳	۲,۷۶۰۳	۴,۲۳۸۴	۳,۸۳۳۰	۴,۰۳۶۷۰	۰۰۰	۱۰۸	۳۹,۶۷۶	مسکن
فقر	۲۰,۷۹۴	۱۰۵	۰۰۰	۲,۴۸۱۱۳	۲,۲۴۴۵	۲,۷۱۷۷	۴,۱۹۸۹	۳,۷۰۸۵	۳,۹۵۳۷۰	۰۰۰	۱۰۷	۳۱,۹۶۷	فقر

درآمد ماهیانه	۲۵,۲۴۸	۱۰۶	۰۰۰	۲,۸۷۸۵۰	۲,۶۵۲۵	۳,۱۰۴۵	۴,۱۵۳۰	۳,۷۳۶۹	۳,۹۴۴۹۵	۰۰۰	۱۰۸	۳۷,۵۸۸	درآمد ماهیانه
بعد توسعه اقتصادی	۲۷,۴۱۸	۹۸	۰۰۰	۲,۶۷۲۷۳	۲,۴۷۹۳	۲,۸۶۶۲	۴,۲۲۴۶	۳,۸۶۶۸	۴,۰۴۵۷۱	۰۰۰	۱۰۴	۴۴,۸۳۹	بعد توسعه اقتصادی
باز یافت زیاله	۳۳,۰۹۱	۱۰۹	۰۰۰	۳,۵۶۳۶۴	۳,۳۵۰۲	۳,۷۷۷۱	۴,۳۳۰۴	۳,۹۴۲۳	۴,۱۳۶۳۶	۰۰۰	۱۰۹	۴۲,۲۴۴	باز یافت زیاله
رفتارهای زیست محیطی	۳۱,۰۲۳	۱۰۷	۰۰۰	۳,۲۲۲۲۲	۳,۰۱۶۳	۳,۴۲۸۱	۴,۲۲۵۵	۳,۸۱۱۵	۴,۰۱۸۵۲	۰۰۰	۱۰۷	۳۸,۴۹۰	رفتارهای زیست محیطی
آگاهی های زیست محیطی	۲۷,۵۳۶	۱۰۹	۰۰۰	۳,۰۲۷۲۷	۲,۸۰۹۴	۳,۲۴۵۲	۴,۳۶۹۲	۴,۰۲۷۱	۴,۱۹۸۱۱	۰۰۰	۱۰۵	۴۸,۶۶۱	آگاهی های زیست محیطی
توسعه فضای سبز	۳۴,۶۷۸	۱۰۷	۰۰۰	۳,۵۱۸۵۲	۳,۳۱۷۴	۳,۷۱۹۷	۴,۳۹۶۴	۴,۰۵۸۱	۴,۲۲۷۲۷	۰۰۰	۱۰۹	۴۹,۵۳۶	توسعه فضای سبز
وسيله حمل ونقل عمومی	۳۵,۳۵۶	۱۰۹	۰۰۰	۳,۵۰۰۰۰	۳,۳۰۳۸	۳,۶۹۶۲	۴,۳۵۰۹	۳,۹۷۶۴	۴,۱۶۳۶۴	۰۰۰	۱۰۹	۴۴,۰۶۴	توسيله حمل ونقل عمومی
سلامت محیطی	۳۰,۸۳۸	۱۰۹	۰۰۰	۳,۲۲۷۲۷	۳,۰۱۹۹	۳,۴۳۴۷	۴,۴۲۸۹	۴,۰۹۸۴	۴,۲۶۳۶۴	۰۰۰	۱۰۹	۵۱,۱۳۶	سلامت محیطی
بعد توسعه زیست محیطی	۴۲,۱۴۹	۱۰۵	۰۰۰	۳,۳۴۴۳۴	۳,۱۸۷۰	۳,۵۰۱۷	۴,۳۱۸۶	۴,۰۴۳۶	۴,۱۸۱۰۹	۰۰۰	۱۰۳	۶۰,۲۹۷	بعد توسعه زیست محیطی
بعد توسعه اجتماعی	۴۶,۲۹۸	۹۸	۰۰۰	۳,۰۱۳۱۳	۲,۸۸۴۰	۳,۱۴۲۳	۴,۰۶۴۲	۳,۸۰۱۱	۳,۹۳۲۶۷	۰۰۰	۱۰۰	۵۹,۳۱۳	بعد توسعه اجتماعی

در رابطه با تاثیرگويه های بعد توسعه اجتماعی بر ارتقای فرهنگ شهروندی بررسی های صورت گرفته باتوجه به پاسخ، پاسخ گویان در منطقه یک شهر مشهد حاکی از آن است که میزان تاثیرگذاری هریک از گویه ها به جز سه گویه اعتماد اجتماعی، میزان استفاده از رسانه و تبعیض زدایی حد خیلی زیاد می باشد. همانطور که نتایج آزمون تی تک نمونه نشان می دهد وضع موجود تمامی شاخص ها شرایط نسبتا نامطلوب و رو به پایینی را طی می کنند، به جز چهار شاخص امنیت اجتماعی، میزان استفاده از رسانه، هویت اجتماعی و شهروندی محوری که وضعیت مطلوبی را دارا هستند. می توان نتیجه گرفت که بعد توسعه اجتماعی در میزان تاثیرگذاری و وضع موجود حد متوسط و نسبتا نامطلوبی را دارا می باشد. در رابطه با تاثیرگويه های بعد توسعه اقتصادی بر ارتقای فرهنگ شهروندی بررسی های صورت گرفته نشان دهنده آن است که میزان حد تاثیرگذاری تمامی گویه ها در حد متوسط می باشد و همچنین وضع موجود تمامی شاخص ها شرایط متوسط و نسبتا نامطلوبی را طی می کنند، می توان نتیجه گرفت که بعد توسعه اقتصادی در میزان تاثیرگذاری حد متوسطی را به خود اختصاص داده است، و در وضع موجود شرایط نامطلوبی را باتوجه به جدول فوق برخوردار است. گویه های بعد توسعه زیست محیطی، میزان حد تاثیرگذاری هریک از گویه ها نسبتا زیاد می باشد به جز گویه رفتار زیست محیطی که میزان حد تاثیرگذاری پایین تری را

به خود اختصاص داده است. همانطور که نتایج آزمون تی تک نمونه نشان می‌دهد وضع موجود تمامی شاخص‌ها شرایط کاملاً مطلوبی را طی می‌کنند، می‌توان نتیجه گرفت که بعد توسعه زیست محیطی در میزان تاثیرگذاری بر ارتقای فرهنگ شهروندی حد نسبتاً زیاد و در وضع موجود حد متوسط و روبه بالایی را باتوجه به جدول فوق برخوردار است.

جدول ۴- نتایج حاصل از آزمون تی تست منطقه سه

One-Sample Test														
تشریح وضع موجود	Test Value = 0							Test Value = 0						میزان تاثیر
	t	Df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference		95% Confidence Interval of the Difference		Mean Difference	Sig (2-tailed)	df	t		
					Lower	Upper	Upper	Lower						
آموزش اجتماعی	۵۰,۱۰۲	۲۶۸	۰۰۰	۲,۷۸۰۶۷	۲,۶۷۱۴	۲,۸۸۹۹	۴,۰۴۸۷	۳,۷۹۸۰	۳,۹۲۳۳۶	۰۰۰	۲۷۳	۶۱,۶۰۵	آموزش اجتماعی	
مشارکت اجتماعی	۴۶,۲۲۴	۲۶۸	۰۰۰	۲,۸۶۶۱۷	۲,۷۴۴۱	۲,۹۸۸۳	۴,۰۸۲۴	۳,۸۵۸۸	۳,۹۷۰۵۹	۰۰۰	۲۷۱	۶۹,۹۱۲	مشارکت اجتماعی	
مسئولیت پذیری	۴۹,۹۱۴	۲۶۸	۰۰۰	۲,۸۳۶۴۳	۲,۷۲۴۵	۲,۹۴۸۳	۴,۳۹۵۵	۴,۱۸۵۳	۴,۲۹۰۴۴	۰۰۰	۲۷۱	۸۰,۳۷۲	مسئولیت پذیری	
امنیت اجتماعی	۴۴,۲۱۵	۲۶۹	۰۰۰	۲,۷۸۸۸۹	۲,۶۶۴۷	۲,۹۱۳۱	۴,۴۶۴۰	۴,۲۳۹۷	۴,۳۵۱۸۵	۰۰۰	۲۶۹	۷۶,۴۱۳	تاثیر امنیت اجتماعی	
اعتماد اجتماعی	۴۶,۱۵۸	۲۶۸	۰۰۰	۲,۶۲۴۵۴	۲,۵۱۲۶	۲,۷۳۶۵	۴,۲۸۷۸	۴,۰۶۵۲	۴,۱۷۶۴۷	۰۰۰	۲۷۱	۷۳,۸۸۵	تاثیر اعتماد اجتماعی	
میزان استفاده از رسانه	۳۷,۷۵۳	۲۶۹	۰۰۰	۲,۷۱۸۵۲	۲,۵۷۶۷	۲,۸۶۰۳	۴,۲۸۹۱	۴,۰۶۱۶	۴,۱۷۵۳۷	۰۰۰	۲۶۷	۷۲,۲۸۴	میزان استفاده از رسانه	
رعایت قوانین در جامعه	۴۴,۸۵۱	۲۶۹	۰۰۰	۲,۶۱۱۱۱	۲,۴۹۶۵	۲,۷۲۵۷	۴,۳۳۸۳	۴,۰۹۵۵	۴,۲۱۶۹۱	۰۰۰	۲۷۱	۶۸,۳۹۶	تاثیر رعایت قوانین در جامعه	
تبعیض زدایی	۳۷,۵۲۲	۲۷۳	۰۰۰	۲,۵۵۱۰۹	۲,۴۱۷۲	۲,۶۸۴۹	۴,۲۲۰۷	۳,۹۷۰۵	۴,۰۹۵۵۹	۰۰۰	۲۷۱	۶۴,۴۶۶	تبعیض زدایی	
شهروند محوری	۴۲,۹۲۶	۲۶۵	۰۰۰	۲,۷۷۴۴۴	۲,۶۴۷۲	۲,۹۰۱۷	۳,۹۳۲۶	۳,۶۹۱۰	۳,۸۱۱۸۱	۰۰۰	۲۷۰	۶۲,۱۳۲	شهروند محوری	
هویت اجتماعی	۴۲,۰۲۴	۲۷۱	۰۰۰	۲,۵۳۶۸	۲,۴۲۴۷	۲,۸۸۲۷	۳,۹۸۶۲	۳,۷۴۹۱	۳,۸۶۷۶۵	۰۰۰	۲۷۱	۶۴,۲۳۵	هویت اجتماعی	
بعد توسعه اجتماعی	۶۷,۵۹۰	۲۴۶	۰۰۰	۲,۷۳۲۳۹	۲,۶۵۲۸	۲,۸۱۲۰	۴,۱۶۱۴	۴,۰۱۳۹	۴,۰۸۷۶۵	۰۰۰	۲۵۰	۱۰۹,۱۰۹	بعد توسعه اجتماعی	
اشتغال	۴۳,۳۹۶	۲۷۲	۰۰۰	۲,۴۰۲۹۳	۲,۲۹۳۹	۲,۵۱۱۹	۴,۵۳۶۴	۴,۳۲۳۹	۴,۴۳۰۱۵	۰۰۰	۲۷۱	۸۲,۰۹۲	اشتغال	

امنیت اقتصادی	۳۵,۵۰۵	۲۷۳	۰۰۰	۲,۵۴۳۸۰	۲,۴۰۲۷	۲,۶۸۴۸	۴,۴۷۷۶	۴,۲۵۵۰	۴,۳۶۶۳۰	۰۰۰	۲۷۲	۷۷,۲۲۷	امنیت اقتصادی
مسکن	۳۶,۸۹۴	۲۶۹	۰۰۰	۲,۶۲۹۶۳	۲,۴۸۹۳	۲,۷۷۰۰	۴,۱۶۸۶	۳,۹۴۰۹	۴,۰۵۴۷۴	۰۰۰	۲۷۳	۷۰,۱۱۲	مسکن
فقر	۳۶,۸۲۰	۲۷۳	۰۰۰	۲,۴۵۲۵۵	۲,۳۲۱۴	۲,۵۸۳۷	۴,۲۳۳۲	۳,۹۶۶۸	۴,۱۰۰۰۰	۰۰۰	۲۶۹	۶۰,۶۱۵	فقر
درآمد ماهیانه	۳۷,۹۱۹	۲۷۳	۰۰۰	۲,۷۰۰۷۳	۲,۵۶۰۵	۲,۸۴۰۹	۴,۲۳۰۹	۳,۹۹۵۴	۴,۱۱۳۱۴	۰۰۰	۲۷۳	۶۸,۷۸۲	تاثیر درآمد ماهیانه
بعد توسعه اقتصادی	۴۸,۵۸۱	۲۶۸	۰۰۰	۲,۵۳۳۰۹	۲,۴۳۰۴	۲,۶۳۵۷	۴,۲۹۵۹	۴,۱۲۲۰	۴,۲۰۸۹۶	۰۰۰	۲۶۷	۹۵,۳۲۶	بعد توسعه اقتصادی
باز یافت زیاله	۴۹,۷۶۸	۲۷۳	۰۰۰	۲,۸۷۵۹۱	۲,۷۶۲۱	۲,۹۸۹۷	۳,۸۸۷۵	۳,۶۲۹۰	۳,۷۵۸۲۴	۰۰۰	۲۷۲	۵۷,۲۴۶	باز یافت زیاله
رفتارهای زیست محیطی	۴۷,۵۵۱	۲۷۰	۰۰۰	۲,۸۸۵۶۱	۲,۷۶۶۱	۳,۰۰۵۱	۳,۷۴۱۳	۳,۵۰۵۹	۳,۶۲۳۶۲	۰۰۰	۲۷۰	۶۰,۶۰۱	رفتارهای زیست محیطی
آگاهی های زیست محیطی	۴۹,۲۵۷	۲۷۲	۰۰۰	۲,۸۱۶۸۵	۲,۷۰۴۳	۲,۹۲۹۴	۳,۷۲۵۸	۳,۴۸۰۱	۳,۶۰۲۹۴	۰۰۰	۲۷۱	۵۷,۷۲۹	آگاهی های زیست محیطی
توسعه فضای سبز	۵۰,۲۶۴	۲۷۲	۰۰۰	۲,۹۸۵۳۵	۲,۸۶۸۴	۳,۱۰۲۳	۳,۸۹۵۵	۳,۶۵۰۳	۳,۷۷۲۸۹	۰۰۰	۲۷۲	۶۰,۵۹۱	توسعه فضای سبز
وسيله حمل و نقل عمومی	۴۶,۹۳۱	۲۷۳	۰۰۰	۳,۰۸۰۲۹	۲,۹۵۱۱	۳,۲۰۹۵	۴,۰۳۷۲	۳,۸۰۹۰	۳,۹۲۳۰۸	۰۰۰	۲۷۲	۶۷,۶۹۵	وسيله حمل و نقل عمومی
سلامت محیطی	۴۶,۴۴۳	۲۷۳	۰۰۰	۲,۹۷۴۴۵	۲,۸۴۸۴	۳,۱۰۰۵	۴,۰۱۵۵	۳,۷۷۲۰	۳,۸۹۳۷۷	۰۰۰	۲۷۲	۶۲,۹۷۱	سلامت محیطی
بعد توسعه زیست محیطی	۷۵,۴۷۱	۲۶۸	۰۰۰	۲,۹۴۱۷۶	۲,۸۶۵۰	۳,۰۱۸۵	۳,۸۴۳۶	۳,۶۶۲۱	۳,۷۵۲۸۱	۰۰۰	۲۶۶	۸۱,۴۱۴	بعد توسعه زیست محیطی

در رابطه با تاثیر گویه های بعد توسعه اجتماعی بر ارتقای فرهنگ شهروندی بررسی های صورت گرفته با توجه به پاسخ، پاسخ گویان در منطقه سه شهر مشهد حاکی از آن است که میزان حد تاثیر گذاری گویه ها شرایط متوسطی را دارا می باشد. همانطور که نتایج آزمون تی تک نمونه نشان می دهد وضع موجود تمامی شاخص ها شرایط نسبتا نا مطلوب و روبه پائینی را طی می کنند. می توان نتیجه گرفت که بعد توسعه اجتماعی در میزان تاثیر گذاری میزان حد متوسط و در وضع موجود در وضعیت نامطلوب قرار دارد. در رابطه با تاثیر گویه های بعد توسعه اقتصادی بر ارتقای فرهنگ شهروندی بررسی های صورت گرفته نشان دهنده آن است که میزان حد تاثیر گذاری تمامی گویه ها در حد متوسط و نسبتا نامطلوبی می باشد و همچنین نتایج آزمون تی تک نمونه حاکی از آن است که وضع موجود تمامی شاخص ها شرایط نامطلوبی را طی می کنند، می توان نتیجه گرفت که بعد توسعه اقتصادی در میزان تاثیر گذاری حد متوسطی را به خود اختصاص داده است. در وضع موجود نیز حد نامطلوبی را با توجه به جدول فوق برخوردار است. در رابطه با تاثیر گویه های بعد توسعه زیست محیطی، بررسی های صورت گرفته با توجه به پاسخ، پاسخ گویان حاکی

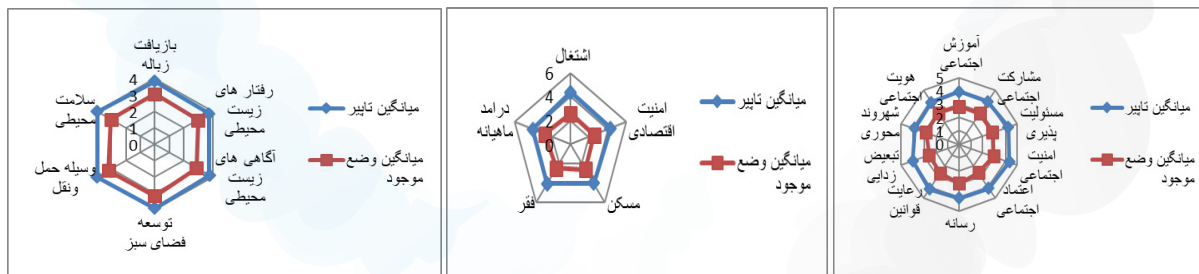
از آن است که میزان حد تاثیرگذاری هریک از گویه ها نسبتا زیاد می باشد به جزگویه های رفتار و آگاهی های زیست محیطی که میزان حد تاثیرگذاری پایین تری را به خود اختصاص داده اند. همانطور که نتایج آزمون تی تک نمونه نشان می دهد وضع موجود تمامی شاخص ها شرایط کاملا متوسطی را طی می کنند، پس می توان نتیجه گرفت که بعد توسعه زیست محیطی در میزان تاثیرگذاری بر ارتقای فرهنگ شهروندی میزان حد نسبتا زیاد و نیز در وضع موجود شرایط نسبتا مطلوبی را با توجه به جدول فوق برخوردار است.

جدول ۵- نتایج حاصل از آزمون تی دو نمونه مستقل منطقه یک وسه

		Independent Samples Test													
مناطق	df	Mean	95% Confidence Interval of the Difference				Std. Error Difference	Mean Difference	Sig. (2-tailed)	df	t	Levene's Test for Equality of Variances		Sig.	F
			Upper	Lower	Sig.	F									
میزان تاثیر	توسعه اجتماعی	۱	۳,۹۲۳۷	-.۰۱۲۴۰	-.۲۹۷۵۶	.۰۷۲۴۹	-.۱۵۴۹۸	.۰۳۳	۳۵۰	-۲,۱۳۸	.۰۸۶	۲,۹۶۷			
		۳	۴,۰۸۷۶	-.۰۰۴۶۲	-.۳۰۵۳۳	.۰۷۶۱۶	-.۱۵۴۹۸	.۰۴۳	۱۶۷,۲۲۶	-۲,۰۳۵					
	توسعه اقتصادی	۱	۴,۰۴۵۷	.۰۱۴۳۹	-.۳۴۰۸۷	.۰۹۰۳۳	-.۱۶۳۲۴	.۰۷۲	۳۷۱	-۱,۸۰۷	.۰۰۲	۹,۸۵۷			
		۳	۴,۲۰۹۰	.۰۳۵۱۸	-.۳۶۱۶۶	.۱۰۰۴۵	-.۱۶۳۲۴	.۱۰۶	۱۵۶,۲۸۲	-۱,۶۲۵					
	توسعه زیست محیطی	۱	۴,۱۸۱۱	.۰۹۶۶۲	.۲۵۹۹۴	.۰۸۵۶۱	.۴۲۸۲۸	.۰۰۰	۳۶۹	۵,۰۰۳	.۴۶۸	.۵۲۸			
		۳	۳,۷۵۲۸	.۰۹۲۴۸	.۲۶۴۰۹	.۰۸۳۲۷	.۴۲۸۲۸	.۰۰۰	۱۹۹,۰۹۲	۵,۱۴۴					
وضع موجود	توسعه اجتماعی	۱	۳,۰۱۳۱	.۴۳۰۲۱	.۱۳۱۲۸	.۰۷۵۹۹	.۲۸۰۷۴	.۰۰۰	۳۴۴	۳,۶۹۴	.۲۸۴	۱,۱۵۳			
		۳	۲,۷۳۲۴	.۴۳۱۹۳	.۱۲۹۵۵	.۰۷۶۶۱	.۲۸۰۷۴	.۰۰۰	۱۷۷,۶۷۸	۳,۶۶۴					
	توسعه اقتصادی	۱	۲,۶۷۲۷	.۳۴۴۷۷	-.۰۶۵۴۸	.۱۰۴۳۱	.۱۳۹۶۴	.۱۸۱	۳۶۶	۱,۳۳۹	.۱۵۱	۲,۰۷۴			
		۳	۲,۵۳۳۱	.۳۵۸۰۰	-.۰۷۸۷۱	.۱۱۰۵۵	.۱۳۹۶۴	.۲۰۸	۱۵۷,۳۸۵	۱,۲۶۳					
	توسعه زیست محیطی	۱	۳,۳۴۴۳	.۵۵۹۰۶	.۲۴۶۱۰	.۰۷۹۵۸	.۴۰۲۵۸	.۰۰۰	۳۷۳	۵,۰۵۹	.۰۰۱	۱۱,۶۸۳			
		۳	۲,۹۴۱۸	.۵۷۷۱۸	.۲۲۷۹۸	.۰۸۸۴۰	.۴۰۲۵۸	.۰۰۰	۱۵۸,۱۸۵	۴,۵۵۴					

باتوجه به نتایج آزمون لوین مشخص است که سطح معناداری (sig) در تمامی سازه ها به جز دو سازه توسعه اقتصادی در میزان تاثیرگذاری و سازه محیط زیست در وضع موجود، بالاتر از مقدار (۰,۰۵) است. بنابراین واریانس گروه های مختلف منطقه یک و سه باهم برابرند. بنابراین در جدول فوق سطر اول تمامی سازه ها به جز دو سازه (عوامل اقتصادی در میزان تاثیرگذاری و عوامل زیست محیطی در وضع موجود) برای آزمون t که با پیش شرط برابری واریانس ها است، بررسی می شود. نتایج به دست آمده از جدول

فوق نشان می‌دهد که عامل اجتماعی در میزان تاثیرگذاری با سطح معناداری (۰,۰۳) در مناطق مورد مطالعه (یک و سه) تفاوت معناداری با یکدیگر دارند، حد بالا و حد پایین هر دو منفی هستند بنابراین منطقه سه شهر مشهد نسبت به منطقه یک میانگین بالاتری را دارا می‌باشد و میزان حد تاثیرگذاری بالاتری را به خود اختصاص داده است. همچنین عامل اقتصادی در میزان تاثیرگذاری با سطح معناداری (۰,۱۰) در مناطق مورد مطالعه (یک و سه) تفاوت معناداری با یکدیگر ندارند. حد بالا و حد پایین هر دو منطقه مثبت و منفی می‌باشد، بنابراین میانگین هر دو گروه باهم برابر است. عوامل زیست محیطی در میزان تاثیرگذاری با سطح معناداری (۰,۰۰) در مناطق یک و سه تفاوت معناداری با یکدیگر دارند. حد بالا و حد پایین هر دو منطقه مثبت می‌باشد، بنابراین منطقه یک میانگین بالاتری را دارا می‌باشد و میزان تاثیرگذاری بیشتری را نسبت به منطقه سه به خود اختصاص داده است. همچنین بین وضع موجود عوامل اجتماعی و زیست محیطی دو منطقه مورد مطالعه با توجه به سطح معناداری آزمون (۰,۰۰) تفاوت معناداری وجود دارد. حد بالا و حد پایین هر دو منطقه مثبت است، بنابراین هر دو عامل در منطقه یک وضعیت مطلوب تری را نسبت به منطقه سه به خود اختصاص داده‌اند. در این میان عامل اقتصادی در هر دو منطقه با توجه به سطح معناداری (۰,۱۸) نشان دهنده عدم وجود تفاوت معنی‌داری در بین مناطق می‌باشد، حد بالا و حد پایین مثبت و منفی می‌باشد بنابراین میانگین هر دو منطقه باهم برابرند و وضعیت مشابهی را از لحاظ اقتصادی دارا می‌باشند.

نمودار ۱- نتایج حاصل از نمودار راداری منطقه یک و سه

باتوجه به نمودار فوق در وضع موجود در میان متغیرهای مورد سنجش، متغیرهای اعتماد اجتماعی، تبعیض زدایی، شرایط نامطلوبی را نسبت به سایر متغیرها دارا هستند و میانگین نسبتاً پایین تری را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین نتایج به دست آمده در میزان تاثیرگذاری هر یک از متغیرها با دارا بودن میانگین). میزان حد تاثیرگذاری زیادی را نشان می‌دهند. در بعد اقتصادی وضع موجود متغیر درآمد ماهیانه با میانگین نزدیک به سه نسبت به متغیرهای اشتغال، امنیت اقتصادی، مسکن و فقر شرایط نسبتاً مطلوب تری دارا می‌باشد و سایر متغیرها وضعیت نامطلوبی را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین میزان تاثیر امنیت اقتصادی و اشتغال در بین متغیرهای فوق میزان حد خیلی زیادی نشان می‌دهد و سایر متغیرها حد تاثیرگذاری زیادی را دارا می‌باشند. همچنین وضع موجود در میان متغیرهای

مورد نظر، تمامی متغیرها با دارا بودن میانگین مشابه بهم) شرایط نسبتاً مطلوبی را دارا هستند. همچنین نتایج به دست آمده در میزان تاثیرگذاری هر یک از متغیرها با دارا بودن میانگین). میزان حد تاثیرگذاری زیادی را نشان می‌دهند.

۱۰. نتیجه‌گیری و بحث

نتایج حاصل از این مطالعه نشان داد که:

مولفه های اقتصادی (اشتغال، امنیت اقتصادی، مسکن، فقر و درآمد ماهیانه) در منطقه یک و سه به ترتیب براساس نظر شهروندان در هر دو منطقه از وضعیت متوسط رو به پایین برخوردار می‌باشند و در بعد زیست محیطی (باز یافت زباله، آگاهی های زیست محیطی، رفتار زیست محیطی، توسعه فضای سبز، وسیله حمل و نقل عمومی و سلامت محیطی) نتایج حاصل حاکی از شرایط مطلوبی در هر دو منطقه مورد مطالعه می‌باشد. در هر دو منطقه عامل اقتصادی با میانگین $(\bar{X} - 4,88)$ بیشترین تاثیر را بین متغیرها در ارتقای فرهنگ شهروندی به خود اختصاص داده است و همچنین نتایج بدست آمده از پژوهش مورد نظر حاکی از آن است که در منطقه یک عامل زیست محیطی با میانگین $(\bar{X} - 4,80)$ و منطقه سه عامل اقتصادی با میانگین $(\bar{X} - 5,01)$ بیشترین تاثیر را در ارتقای فرهنگ شهروندی به خود اختصاص داده است.

بین متغیرهای اجتماعی و زیست محیطی در میزان تاثیرگذاری و همچنین وضع موجود در مناطق مورد مطالعه تفاوت وجود دارد. عامل اجتماعی در میزان تاثیرگذاری در منطقه سه حد بالاتری را نسبت به منطقه یک به خود اختصاص داده است. در وضع موجود عامل اجتماعی در منطقه یک وضعیت مطلوب تری را نسبت به منطقه سه دارا می‌باشد و عامل اقتصادی در میزان تاثیرگذاری و وضع موجود در هر دو منطقه تفاوتی را دارا نمی‌باشند. در نهایت عامل زیست محیطی در میزان تاثیرگذاری و وضع موجود در منطقه یک تاثیرگذاری بیشتر و وضعیت مطلوب تری را به خود اختصاص داده است. با توجه به نتایج به دست آمده می‌توان چنین نتیجه گرفت که بین وضع موجود و میزان تاثیرگذاری عوامل شکاف معناداری وجود دارد. عوامل اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی منطقه یک با دارا بودن میانگین $(\bar{X} - 4)$ در میزان تاثیرگذاری و میانگین $(\bar{X} - 3)$ و کمتر از آن در وضع موجود نشان دهنده شکاف و تفاوت موجود می‌باشند. همچنین عوامل اجتماعی و زیست محیطی در منطقه سه با دارا بودن میانگین $(\bar{X} - 4)$ در میزان تاثیرگذاری و میانگین $(\bar{X} - 3)$ در وضع موجود و نیز عوامل اقتصادی با میانگین $(\bar{X} - 4)$ در میزان تاثیر و میانگین $(\bar{X} - 2)$ در وضع موجود شکاف و تفاوتی معنادار را نشان می‌دهند.

- در تحقیق بررسی عوامل اجتماعی و اقتصادی موثر بر ارتقای فرهنگ شهروندی (مطالعه موردی: شهر بوشهر) که توسط مهدوی و عاشوری (۱۳۹۳)، نوشته شده است به این مسئله اشاره دارد که از بین عوامل اجتماعی، آگاهی از حقوق شهروندی بیشترین تاثیر را بر فرهنگ شهروندی داشته است. سپس قانون مداری و نظم پذیری در کنار سایر متغیرهای اجتماعی، بر فرهنگ شهروندی تاثیر دارد علاوه بر دو عامل فوق استفاده از رسانه نیز بسیار حائز اهمیت بوده است. در کنار عوامل اجتماعی تاثیرگذار، از بین عوامل اقتصادی نیز، درآمد، پرستیژ شغلی و ارزش منزل سکونت بر فرهنگ شهروندی اثرگذار هستند.

- در پژوهش مطالعه فرهنگ شهروندی در مدیریت شهری تهران که توسط شیانی و محمدی (۱۳۹۴)،

نگاشته شده به این نتیجه رسیده است که عناصر فرهنگی با سه چالش اصلی رو به رو می باشند، نخست، عدم ضمانت اجرایی برای قوانین و مقررات شهری: در این خصوص می توان بیان داشت که تصویب و تدوین حجم بالایی از قوانین در سال های مختلف بیانگر آن است که وضعیت کمی و کیفی قوانین مطلوب است، اما ضمانت اجرایی ندارند، این ضعف از سوی مدیران شهری، مردم و مسئولان متولی امور شهر قابل مطالعه اند. دوم، ابهام در قوانین و مقررات شهری: تصویب قوانین و مراکز مختلف موجب گردیده در طول سال های متعدد مفاد برخی از قوانین مبهم جلوه کنند، به نحوی که برای حل آن ها نیاز به اصلاح وجود دارد. سوم، وجود خلل در قوانین و مقررات شهری: با توجه به تغییر و تحولات جامعه و مشکلات پدید آمده، باید به تصویب قوانین و مقررات جدید پرداخت چرا که در بسیاری از زمینه ها قوانین و مقررات وجود ندارند. در حال حاضر با توجه به این تغییر نگرش ها و دیدگاه ها، هنوز تحلیل و بررسی ابعاد و علل ارتقای فرهنگ شهروندی در مراحل اولیه خود می باشد، در این پژوهش جهت بررسی ابعاد (اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی) فرهنگ شهروندی در مناطق یک و سه شهر مشهد پرداخته شده است. با توجه به نتایج حاصل از این پژوهش میزان تاثیرگذاری در ابعاد مورد بررسی در مناطق (یک و سه) شهر مشهد میزان حد زیاد و خیلی زیاد ارزیابی می شود. همچنین منطقه یک شهر مشهد وضعیت مطلوب تری را نسبت به منطقه سه به خود اختصاص داده است و در بین عوامل، عامل اقتصادی بیشترین نقش را در ارتقای فرهنگ شهروندی دارا می باشد.

با توجه به نتایج فوق رابطه مستقیمی بین شاخص های (اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی) و ارتقای فرهنگ شهروندی وجود دارد. بدین سان که با بهبود شرایط هر یک از مولفه های فوق، ارتقای فرهنگ شهروندی، به آسانی رخ می دهد و در نتیجه با افزایش و مطلوب شدن هر یک از این گویه ها که شامل (آموزش اجتماعی، مشارکت اجتماعی، مسئولیت پذیری، امنیت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، میزان استفاده از رسانه، رعایت قوانین در جامعه، تبعیض زدایی، شهروند محوری و هویت اجتماعی) در بعد اجتماعی و گویه های (اشتغال، امنیت اقتصادی، مسکن، فقر و درآمد ماهیانه) در بعد اقتصادی و گویه های (باز یافت زباله، آگاهی های زیست محیطی، رفتار زیست محیطی، توسعه فضای سبز، وسیله حمل و نقل عمومی و سلامت محیطی) در بعد زیست محیطی، فرهنگ شهروندی بهبود و توسعه می یابد.

۱۱. منابع و ماخذ

۱. ریاضی، ابولحسن (۱۳۹۲)، شهر، پدیده ای میان رشته ای، فصلنامه مطالعات میان رشته ای در علوم انسانی، دوره ششم، شماره ۱
۲. زاهدی، شمس السادات و نجفی، غلامعلی (۱۳۸۴)، بسط مفهومی توسعه پایدار، فصلنامه مدرس علوم انسانی، دوره ۱۰، شماره ۴
۳. ساران، محمدرضا (۱۳۹۵)، رتبه بندی مناطق شهرداری مشهد از حیث میزان توسعه یافتگی با تاکید بر شاخص های توسعه پایدار
۴. سجادی، ژیللا و رضویان، محمدتقی و پهلوانی، عباس (۱۳۹۰)، تقسیمات کشوری و توسعه پایدار شهری با رویکرد بوم شناختی (مطالعه موردی شهر بجنورد)، پژوهش های دانش زمین، سال دوم، شماره ۵

۵. شماعی، علی و ابراری (۱۳۹۲)، محمد مهدی، نقش مدیریت یکپارچه شهری در توسعه فرهنگ شهروندی شهر تهران، دوره بیست و یکم، شماره ۸۶
۶. شیانی، ملیحه و محمدی، محمد علی (۱۳۹۴)، مطالعه فرهنگ شهروندی در مدیریت شهری تهران، پژوهش‌های انسان‌شناسی ایران، دوره پنجم، شماره ۲
۷. صابری فر، رستم (۱۳۸۳)، توسعه شهری پایدار، پیک نور، سال پنجم، شماره ۲
۸. عبد الهی، قدیسه (۱۳۹۳)، بررسی میزان آگاهی دانشجویان دانشگاه یزد از حقوق و وظایف شهروندی
۹. عیسی زاده، کوثر (۱۳۹۵)، تحلیل شناخت تاثیر فرهنگ بر کالبد و طراحی شهرها با تاکید بر نظریه‌های فرهنگی طراحی مجتمع‌های زیستی
۱۰. مهدوی، سید محمد صادق و عاشوری، علی (۱۳۹۳)، بررسی عوامل اجتماعی و اقتصادی موثر بر ارتقای فرهنگ شهروندی (مورد مطالعه: شهر بوشهر)، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال هشتم، شماره ۴
۱۱. هاشمیان فر، سید علی و گنجی، محمد (۱۳۸۸)، تحلیلی بر فرهنگ شهروندی در شهر اصفهان، جامعه‌شناسی کاربردی، سال بیستم، شماره ۱
۱۲. واعظی، مهدی و علیمردانی، مسعود (۱۳۹۷)، مفهوم هویت و رویکردی فلسفی به هویت و ماهیت شهر، ماهنامه باغ

13. Dierdorff, E., & Rubin, R and Bachrach, D (2012). "Role Expectations as Antecedent of Citizenship and the Moderating Effects of Work Context". Journal of Management, Vol. 38, No. 2, pp. 573_598
14. Fernandes, Jesica (2015). Latino Youth Cultural Citizenship: Re_Conceptualizing Dominant Constructions of Citizenship through Membership, Sense of Belonging, Claiming Space and Rights, Ph. D. , Psychology (Latin American and Latino Studies) , UC Santa Cruz
15. Janoski, Th, (1998). Citizenship and Civil Society. London: Cambridge university press.
16. Susen, S, (2010). "The Transformation of Citizenship in Complex Societies". Journal of Classical Sociology. Vol. 10, No. 3, pp. 259-285.
17. Sigauke, A, (2012), "Young People, Citizenship and Citizenship Education in Zimbabwe" International Journal of Educational Development, No. 32, pp. 214_223
18. Wang, j and wong, chak_keung (2011). "Understanding organizational citizenship behavior from a cultural perspective: An empirical study within the context of hotels in Mainland China". International Journal of Hospitality Management, Vol. 30, pp. 845_854
19. Zhang, C (2016). Cultural Citizenship and its Implications for Citizenship Education: Chinese University Students' Civic Experience in relation to Mass Media and the University Citizenship Curriculum, Degree of Doctor of Philosophy, School of Education, College of Social Science, University of Glasgow